

De valkuilen in het rapport van de Commissie van Wijzen

COC heeft kennis genomen van het rapport 'Prioriteit voor professionaliteit, competente leraren, sterke scholen, hoge onderwijskwaliteit', geschreven door de zogenaamde Commissie van Wijzen onder voorzitterschap van Dirk Van Damme in opdracht van de Vlaamse Regering. COC gaf er de voorkeur aan om de tijd te nemen om het grondig te bestuderen. We informeerden en luisterden naar het veld. De thema's die in het rapport behandeld worden, zijn immers te belangrijk om er licht mee om te gaan of om te vervallen in clichés. Op dit ogenblik kunnen we enkele conclusies trekken en een aantal daarvan willen we graag met je delen omdat wij vermoeden én vrezen dat het rapport een rol zou kunnen spelen bij de vorming van de volgende Vlaamse Regering.

Kwaliteit onderuitgehaald

Een overheid die bezorgd is om de onderwijskwaliteit laat de bekwaamheidsbewijzen niet los. Dat wel doen, is terugkeren naar de negentiende eeuw, naar een tijd waarin van leraren geen vakkennis of pedagogische kennis werd vereist, naar een tijd waarin ook aanstellingen konden gebeuren op basis van willekeur en favoritisme. Hoe kan een commissie beweren dat haar aanbevelingen zullen resulteren in een hoge onderwijskwaliteit als het stevigste fundament van die kwaliteit onderuit gehaald wordt? Wil jij dat je (klein)zoon of (klein)dochter les krijgt van iemand zonder de garantie dat die de nodige vak- en pedagogische bekwaamheden heeft? Welnu, het huidige stelsel van vereiste bekwaamheidsbewijzen opgelegd door de Vlaamse Regering geeft je die garantie. Hoe zou het mogelijk zijn dat de Vlaamse Regering meer dan terecht van de personeelsleden van de kinderdagverblijven eist dat die over de nodige bekwaamheden beschikken en dat diezelfde eisen niet meer zouden gelden eens de kinderen in het onderwijs terechtkomen? Hoe kan het onderwijsberoep aantrekkelijk zijn als personeelsleden belast kunnen worden met onderwijsopdrachten waarvoor zij in het geheel niet opgeleid zijn? Welke gepassioneerde leraar zal er nog voor het onderwijsberoep kiezen als die niet meer weet of de gevolgde opleiding er nog wel toe doet? Hoe kan de samenleving respect opbrengen voor de uitoefenaars van een beroep waaraan geen kwaliteitseisen worden gesteld? De verantwoordelijkheid daarvoor bij de schoolbesturen leggen, is niet alleen flink de kop in het zand steken, maar ook weigeren om lessen te trekken uit het verleden. Het komt aan de Vlaamse Regering toe om de minimale kwaliteitseisen scherp te stellen en die kunnen niets anders zijn dan een degelijke vak(didactische)- en pedagogische bekwaamheid.

De 38 urenweek is een leugen

Het personeel kreunt onder de toegenomen werkdruk, maar eerder dan voorstellen te doen om daaraan te verhelpen, wentelt het rapport die af op de leraar door de creatie van een 38 urenweek zonder begrenzing van de contacturen. Hoe een 38 urenweek mogelijk zou zijn als uit een studie uitgevoerd onder minister Crevits bleek dat de leraar gemiddeld 46 uur per week werkt tijdens lesweken, is volstrekt onduidelijk, vooral omdat het rapport (voor het secundair onderwijs) quasi geen enkele concrete maatregel voorstelt die leraren in staat zou stellen zich enkel op hun kerntaken te kunnen focussen.

Er groeit nu een maatschappelijk draagvlak om te doen alsof leraren in de toekomst (slechts) 38 uren zullen presteren. Wij kiezen er niet voor om die 'waarheid' te blijven verkondigen, maar wél om de verdraaiing van de feiten duidelijk te maken aan de maatschappij. De leugen verder laten regeren, bouwt het gepercipieerd marginaal respect voor de leraar nog verder af.

Het is bovendien opmerkelijk te moeten vaststellen dat het rapport wél maatregelen voorstelt om meer tijd te maken voor de kerntaken van de leraren in het basisonderwijs, zoals de inzet van onderwijsassistenten, maar geen oplossingen aanbiedt voor hetzelfde, nog grotere probleem in het

secundair onderwijs (cf. het reeds hoger genoemde tijdsbestedingsonderzoek: de werkdruk is het grootst in de tweede en derde graad van het secundair onderwijs). Integendeel, bovenop die lacune moet het secundair onderwijs honderden miljoenen besparen en wordt er budget overgeheveld naar een ander onderwijsniveau. Een dergelijke manke aanpak is onaanvaardbaar voor COC. De werkdruk moet in alle niveaus (in basis én secundair, maar ook in de centra voor leerlingenbegeleiding, het deeltijds kunstonderwijs, het volwassenenonderwijs inclusief basiseducatie en het hoger onderwijs) worden aangepakt, maar niet ten koste en op de kap van een ander niveau, waardoor het probleem voor dat onderwijsniveau alleen maar groter wordt. En laten we daarbij niet vergeten dat er niet alleen leraren werken in het onderwijs.

Machtsmisbruik

De voorstellen in het rapport verstoren ernstig het evenwicht in de rechten en plichten van werkgever en werknemer, vastgelegd in de decreten rechtspositie. Die decreten kwamen tot stand en werden geregeld gewijzigd na diepgaand overleg en akkoorden tussen overheid, werkgevers en werknemers. Het is de taak van de overheid om de *checks and balances* te bewaken en misbruik of machtswellust te voorkomen. In die optiek is COC ook gekant tegen het mandaat voor de directeur: die neemt samen met zijn team op een onafhankelijke manier zijn verantwoordelijkheid op voor de concrete realisatie van het pedagogische project en mag daarbij niet gedomineerd worden door een oppermachtig schoolbestuur dat 'eigen regels' kan hanteren. We wijzen er ook op dat in de decreten rechtspositie ooit gestaan heeft dat er een mandaat zou komen voor de directeurs. Die bepaling werd nooit uitgevoerd en zelfs geschrapt uit de decreten, onder andere omdat de directeurs tegen dat mandaat gekant waren.

COC kant zich manifest tegen een beeldvorming van vakorganisaties die nooit iets willen veranderen. Dat getuigt niet alleen van weinig respect voor de inspraak van het personeel, maar doet ook tekort aan de inspanningen die de vakorganisaties al tientallen jaren leveren om samen met de overheid en de werkgeversorganisaties tot verantwoorde regelgeving te komen. Vakorganisaties zijn de enige rechtmatige vertegenwoordigers van het personeel en ze nemen hun rol op een verantwoordelijke manier op, zowel op lokaal als op Vlaams niveau. Dat het rapport nauwelijks en maar flauw aandacht heeft voor inspraak en sociaal overleg, spreekt boekdelen en baart ons grote zorgen: het onevenwicht verschuift naar het schijnbaar voordeel van de werkgevers. De balans van de redelijkheid is zoek.

De échte problemen

Tegelijk valt het COC op dat het rapport aan tal van prangende problemen voorbij gaat: het rapport grenst niet af wat (al dan niet) de opdracht van de onderwijsinstelling precies is. De maatschappij zal dus nog steeds met het grootste gemak allerlei problematieken in het mandje van onderwijs kunnen leggen. Een antwoord op de agressieproblematiek ontbreekt, het personeel haakt af wanneer ze haar kerntaken ziet verdampen in een overdosis aan andere topics (gebrekkige erkenning van delibererende en tuchtklassenraden, zorg, overleg, ontnemen van autonomie, vlucht uit klassikaal vormend onderwijs ...). Een (groot) debat over een pedagogisch pact dringt zich op, maar nergens in het rapport vinden we daarvan een spoor terug. Dat het water te diep zou zijn tussen vakorganisaties en werknemers zou net een uitdaging moeten betekenen om tot dat pact te komen, eerder dan een aanleiding om de polarisatie aan te zwengelen.

Het rapport besteedt nauwelijks aandacht aan de preventie van psychosociale aandoeningen en het voorkomen van het ziekteverzuim. Door het terugdringen van de werkdruk en de psychosociale belasting zou een groot aantal ervaren en gekwalificeerde personeelsleden kunnen terugkeren naar het onderwijs. Dat psychosociale welzijn en de zorg voor een goede werk-privébalans is overigens gebaat bij een evenwichtig systeem van verlofstelsels: het is een verworvenheid van de twintigste

eeuw dat personeelsleden de mogelijkheid krijgen om op diverse momenten in hun loopbaan te zorgen voor hun kinderen, hun bejaarde ouders, hun partner of zichzelf. Terwijl het rapport suggereert dat er verder moet worden gesnoeid in de verlostelsels, mist COC een noodzakelijke visie op de eindloopbaan(problematiek): ook daar rept het rapport met geen woord over.

Goede voorstellen

Een correcte interpretatie van een rapport als het voorliggende, houdt ook aandacht in voor de positieve punten. We willen ook de voor COC goede voorstellen aandacht geven. Een rationalisatie van het basis- en secundair onderwijs, bijvoorbeeld, is nodig en een lineaire omkadering is daarvoor een te onderzoeken instrument: ze neemt een aanzienlijk deel van de vermeende complexiteit van de regelgeving weg, zet schoolbesturen aan om keuzes te maken en heeft een gunstig effect op het lerarentekort. Die rationalisatie kan echter geen besparing zijn, noch kan er sprake zijn van een overheveling van middelen naar andere niveaus.

Dat er moet nagedacht worden over de professionaliseringsmogelijkheden van het onderwijspersoneel kan COC erg waarderen. En voor alle fasen van de loopbaan moet er voldoende aandacht zijn, ook voor de starters.

Er is wel een andere weg

COC is, tot slot, hoogst verbaasd dat de auteurs in de inleiding meteen stellen: “Er is geen andere weg.” Dat is misschien hun mening, maar geef dezelfde opdracht aan een anders samengestelde groep van wijzen en hun rapport zal een andere weg voorstellen. Het komt COC nogal arrogant over om te stellen dat er maar een weg zou zijn die naar Rome leidt. Ook de bewering, eveneens in de inleiding, dat de voorgestelde maatregelen ervoor zullen zorgen dat het beroep van leraar meer waardering zal krijgen in de samenleving is niet meer dan een gratuite aannname. Ook een aantal redenen die in het rapport worden aangehaald om de huidige regelgeving te willen wijzen, zoals ‘complexiteit’, zijn niet meer dan een veronderstelling. En als er trouwens sprake zou zijn van complexiteit, dan is niet alleen de regelgever daarvan de oorzaak. Ook een Commissie van Wijzen kan niet in de toekomst kijken en er zijn genoeg redenen om aan te nemen dat met de maatregelen in dit rapport de onderwijsprofessionals niet op die waardering zullen moeten rekenen.

Loyale overlegpartner

Als grootste onderwijsvakbond in Vlaanderen stelt COC zich kritisch maar ook constructief op. Het personeel speelt een belangrijke rol in het bewaken en verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs, maar kan die rol slechts waarmaken als de overheid de contouren van het kader waarin zij werken stevig bewaakt. Daarvoor betalen we ook belastingen. Personeelsleden van het onderwijs moeten ook voelen dat de overheid hen met respect bejegt en hun noden ernstig neemt. Woorden daarover zijn goed, maar betekenen niets als de daden achterwege blijven. Als vertegenwoordiger van dat personeel vragen wij dat de overheid haar verantwoordelijkheid in de toekomst blijft opnemen met de nodige inspraak op alle niveaus. De voorstellen van de Commissie van Wijzen zijn regelmatig het tegenovergestelde van wat veel personeelsleden willen. Het loslaten van een afgesproken begrenzing van hun lesopdracht of het culpabiliseren van deeltijds werken interpreteren zij als totaal respectloos. Dat gebrek aan respect ervaren onze leden vandaag als de rode draad bij de lezing van het rapport. Ze voelen aan dat er geen rekening wordt gehouden met hun stem, dat er niet wordt geluisterd.

Het is voor COC duidelijk dat het rapport van de Commissie van Wijzen in zijn geheel (want zo moeten we het rapport lezen, zonder *cherry picking*) niet als basis kan dienen voor het schrijven van een

regeerakkoord. De voorstellen erin vervat, worden globaal door onze leden immers niet ervaren als een herwaardering van het beroep. Integendeel.

COC heeft zich in het verleden altijd opgesteld als een loyale overlegpartner en zal dat in de toekomst blijven doen. Dat veronderstelt echter dat de Vlaamse Regering de rol erkent van de onderwijsvakbonden en zich ook loyaal gedraagt. Loyaal wil hier zeggen dat de Vlaamse Regering er zich van bewust is dat er de afgelopen jaren heel veel personeelsregelgeving is gekomen dankzij akkoorden met de vakbonden. Die akkoorden waren dikwijls het gevolg van bepalingen in collectieve arbeidsovereenkomsten waaronder ook altijd de handtekeningen prijken van ministers van de Vlaamse Regering. Tot het tegendeel bewezen wordt (wat hopelijk niet gebeurt), gaan we ervan uit dat die handtekening iets betekent. Akkoorden kunnen gewijzigd worden, maar dan alleen door een nieuw akkoord.

De stem uit het veld wordt blijkbaar niet gehoord door de beleidsmakers. Wij zullen onze leden en iedereen die zich daarbij wil aansluiten, de kans geven om die stem luider te laten klinken. Zo kan je aan alle politieke verantwoordelijken een signaal geven dat hen doet nadenken over een toekomstig onderwijsbeleid. We willen een regeerakkoord dat de onderwijskwaliteit en de aantrekkelijkheid van een onderwijsjob stimuleert in plaats van verder in gevaar brengt.

Koen Van Kerkhoven

Secretaris-generaal COC